

Nr 53

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående riksinternatskolor;
given Stockholms slott den 13 mars 1970.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ingvar Carlsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksinternatskolor inrättas för att skolgången för dels utlandssvenska elever, dels elever som har styrkt behov av miljöbyte eller är från glesbygd skall underlättas. Högst 60 % av internatkapaciteten bör få tas i anspråk för utlandssvenska elever. Undervisningen skall motsvara undervisningen i grundskolan och i gymnasieskolan. Riksinternatskola avses samverka med det allmänna skolväsendet i orten.

Intagningen av internatelever föreslås ske genom en för riksinternatskolorna gemensam nämnd knuten till skolöverstyrelsen. Skolorna avses även ta emot externat elever från kommun där skola finns och från närliggande kommuner.

Huvudman för riksinternatskola kan vara förening, stiftelse, aktiebolag eller kommun. Hälften av antalet ledamöter i styrelsen för sådan skola skall liksom ordföranden tillsättas av eller utses på förslag av Kungl. Maj:t.

Privatskolstadgan skall gälla i tillämpliga delar. För skolledare och lärare skall gälla det statliga lönesystemet och bestämmelserna om statlig personalpensionering.

Till skolverksamheten vid riksinternatskola skall statsbidrag utgå enligt samma grunder som till kommunal gymnasieskola samt för utlandssvenska elever statsbidrag motsvarande interkommunal ersättning enligt 46 § skollagen. Vidare skall statsbidrag utgå för elevhemsföreståndare, fritidsledare och skolhälsovård.

Grännaskolan, Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk och Sigtunaskolan — samt under vissa förutsättningar Viggbyholmsskolan — föreslås skola inrättas som riksinternatskolor vid ingången av läsåret 1970/71.

*Utdrag av protokollet över utbildningsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 13 mars
1970.*

N ä r v a r a n d e :

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden ANDERSSON, LANGE, HOLM-
QVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, BENGTSOON, NOR-
LING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Carlsson, anmäler efter gemen-
sam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *riksinternatskolor* och
anför.

I statsverkspropositionen (bil. 10 s. 212) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen
att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1970/71 beräkna

a) till *Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor* ett förslagsanslag av
23 335 000 kr.,

b) till *Privatskolor: Bidrag till vissa internatskolor m. m.* ett förslagsanslag av
1 150 000 kr.

Beredningen av dessa frågor är nu avslutad och jag anhåller att få redogöra för
dem närmare.

1. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 februari 1964 tillkallade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet sakkunniga¹ för att utreda frågan om de utlandssvenska barnens skolgång m. m. (direktiv se 1965 års riksdagsberättelse s. 274). De sakkunniga antog benämningen 1964 års utlands- och internatskoleutredning.

Utredningen har i augusti 1966 överlämnat betänkandet Skolgång borta och hemma (SOU 1966: 55).

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av skolöverstyrelsen — efter hörande av samtliga länsskolnämnder, ett antal av förslaget närmare berörda kommuner samt huvudmän för internatskolor och svenska utlandsskolor — och av styrelsen för internationell utveckling (SIDA), dåvarande socialstyrelsen, dåvarande medicinalstyrelsen, statskontoret, byggnadsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), centrala studiehjälpsnämnden, statens ungdomsråd, svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet, yrkesutbildningsberedningen, utredningen rörande lärarnas arbetsförhållanden, dåvarande arbetsgruppen för invandrarfrågor, dåvarande Svenska stadsförbundet, dåvarande Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet samt — i gemensamt yttrande — Sveriges allmänna exportförening (Exportföreningen), Sveriges industriförbund (Industriförbundet) och Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), vidare Landsorganisationen i Sverige (LO), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) — som överlämnat yttrande från Lärarnas riksförbund (LR) —, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), dåvarande Målsmännens riksförbund (MR), Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, Utlandssvenskarnas förening, De enskilda läroverkens förbund, Svenska privatskolors riksförbund, Centralförbundet för finska föreningar i Sverige, Estniska kommittén, Esternas representation i Sverige, Mosaiska församlingarnas centralråd — som bifogat yttrande från Hillelskolans i Stockholm ledning —, Katolska biskopsämbetet, Stiftelsen Skolsyst-rar de Notre Dame, Hermods korrespondensinstitutets stiftelse (Hermods-NKI) och Kristendomslärarnas förening.

Styrelsen för Estniska gymnasiet i Stockholm, styrelsen för Sigtunaskolans aktiebolag, Osby samskolas föräldraförening, Osby Handels- & Industriförening och Skånes handelskammare har dessutom inkommit med skrivelser.

I samband med behandlingen av frågan om anslag till bidrag till vissa privatskolor för budgetåret 1968/69 uttalade föredraganden att han f. n. inte kunde till-

¹ Den 25 februari 1964 tillkallades som sakkunniga riksdagsmannen Gunnar Helén, ordförande, undervisningsrådet Åke Fältheim, redaktören Bengt Gustafsson, rektorn Rolf Hillman, numera statsrådet Alva Myrdal och direktören Per Zethelius. Den 18 mars 1965 tillkallades även professorn Sten Karling som sakkunnig.

styrka utredningens förslag om fyra riksinternatskolor (prop. 1968: 1 bil. 10 s. 197, SU 8, rskr 8).

På grundval av betänkandet avgavs proposition till 1968 års riksdag angående undervisning för utlandssvenska barn samt för vissa minoriteter i Sverige (prop. 67, SU 129, rskr 303).

I propositionen lade dåvarande departementschefen fram förslag om statligt stöd till svensk undervisning i utlandet. Han föreslog vidare åtgärder för att underlätta skolgången i Sverige för dels utlandssvenska elever och andra elever i behov av skolinackordering, dels barn och ungdom som tillhör inflyttade språkliga minoriteter. För att underlätta skolgången för den förstnämnda gruppen av elever föreslogs bl. a. att vissa elevhem knutna till det allmänna skolväsendet skall ta emot även utlandssvenska elever och förses med särskilda personella resurser. Dåvarande departementschefen föreslog även att ett särskilt studiestöd skall kunna utgå till utlandssvenska elever som önskar utbildning i Sverige. I det följande redovisar jag endast utredningens förslag om statsbidrag m. m. till riksinternatskolor samt remissyttranden över förslaget.

Föredraganden uttalade i prop. 1969: 1 (bil. 10 s. 238) att det vad angår formen för omhändertagandet av eleverna enligt hans mening ej finns anledning att se någon avgörande skillnad mellan elevhem och internat. Han framhöll bl. a. att såväl alternativet med elevhem — allt efter olika elevgruppers behov mer eller mindre anknutna till skolenheter — som alternativet med renodlade internatskolor tills vidare synes böra finnas. I vilken form sistnämnda typ av skolor skall drivas i framtiden borde enligt hans mening närmare övervägas (SU 35, rskr 103).

I anledning bl. a. av detta uttalande har Kungl. Maj:t den 29 maj 1969 uppdragit åt skolöverstyrelsen att skyndsamt inkomma med förslag till förläggning av elevhem av rikskaraktär.

I ärendet om riksinternatskolor har inkommit flera skrivelser. Överenskommelse har träffats med resp. huvudman för Grännaskolan, Sigtunaskolan och Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk om att utnyttja dessa skolor för att tillgodose inackorderingsbehovet för utlandssvenska elever liksom för elever med behov av miljöbyte eller som är från glesbygd. F. n. pågår förhandlingar med huvudmannen för Viggbyholmsskolan.

I det följande redovisas för sammanhangets skull på vissa punkter förslag, som inte kräver beslut av riksdagen.

2. Inackordering i Sverige av vissa elevgrupper

2.1 Nuvarande omfattning m. m.

Enligt uppgifter, som utredningen inhämtat från länskolnämnderna och lands-
tingen, fanns höstterminen 1965 664 platser vid elevhem avsedda för elever vid
obligatoriska skolor, 614 platser vid elevhem avsedda för elever vid gymnasier och
11 438 platser vid elevhem avsedda för elever vid yrkesskolor. I dessa siffror

ingår inte platser vid elevhem knutna till internatskolor. Elevhemmen för elever på grundskolestadiets åldrar är huvudsakligen lokaliserade till glesbygder.

Vid internatskolorna fanns läsåret 1965/66 1 257 internatelever på grundskolestadiet och 1 043 elever på gymnasiestadiet. Enligt uppgift från skolöverstyrelsen uppgick läsåret 1968/69 antalet internatelever vid de statsunderstödda internatskolorna till 910 resp. 942.

Centrala studiehjälpsnämnden har räknat med att ca 35 000 elever i gymnasiala skolor var inackorderade läsåret 1965/66. Omkring 22 000 elever vid gymnasiala skolor skulle alltså enligt dessa uppgifter vid denna tid ha varit inackorderade i privatfamiljer eller bott självständigt i uthyrningsrum eller i egna lägenheter på annan ort än föräldrarna.

Elevhem för elever vid det allmänna skolväsendet drivs i Sverige dels av kommuner (framför allt elevhem vid det obligatoriska skolväsendet), dels av landsting (framför allt elevhem vid gymnasiala skolor), dels i mindre utsträckning av stiftelser. I det senare fallet är hemmet framför allt avsett för särskilda grupper av ungdomar eller har till ändamål att fostra ungdomen i en viss riktning.

Ett stort antal elevhem finns vid yrkesskolor. Dessa hem är av delvis annan karaktär än elevhemmen för motsvarande stadier av den allmänna skolan i övrigt. De drivs främst av landstingen i anslutning till centrala yrkesskolor eller andra yrkesskolor, men också i anslutning till enskilda yrkesskolor (företagsskolor) finns elevhem inrättade. Även staten driver elevhem i anslutning till vissa statliga yrkesutbildningsanstalter. Ett fåtal elevhem finns i anslutning till yrkesskolor med hus-hållningssällskap som huvudman.

Till kostnaderna för uppförande av elevhem utgår statsbidrag enligt kungörelsen (1936: 202) angående statsbidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning, kungörelsen (1945: 594) angående statsbidrag till skolhem för lärjungar vid högre skolor och till avlöning av föreståndare vid dylikt skolhem (ändrad senast 1967: 471) samt kungörelsen (1957: 480) om statsbidrag till yrkesskolor (ändrad senast 1967: 822). Statsbidrag utgår för uppförande av såväl elevhem för elever vid kommunala skolor som elevhem knutna till privata internatskolor. Gäller det elevhem för det obligatoriska skolväsendet eller elevhem vid internatskola bestäms bidraget från fall till fall. För uppförande av elevhem vid yrkesskola utgår statsbidrag med hälften av kostnaderna. Bidraget till övriga elevhem utgår med 75 % av de verkliga kostnaderna med möjlighet för Kungl. Maj:t att, om särskilda skäl föreligger, höja bidraget till 90 %.

Enligt kungörelsen (1958: 665) om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet (omtryckt 1962: 478, ändrad senast 1968: 644) samt kungörelsen (1945: 594) angående statsbidrag till skolhem för lärjungar vid högre skolor och till avlöning av föreståndare vid dylikt skolhem utgår även statsbidrag till kostnader för avlönande av föreståndare vid sådant skolhem.

Till skolverksamheten vid de internatskolor, för vilka privatskolstadgan (1967: 270) gäller, utgår statsbidrag enligt kungörelsen (1964: 137) om statsbidrag till vissa privatskolor (ändrad senast 1968: 646) med 60 % av ett bidragsunderlag,

omfattande kostnader för avlöning, sjukförsäkrings- och arbetsgivaravgifter samt pensionsavgifter till SPV och ATP för rektor, studierektor och lärare. Efter ansökan hos Kungl. Maj:t kan skola erhålla ytterligare statsbidrag. Bidragen till samtliga här avsedda privatskolor fick dock enligt tidigare gällande bestämmelser i statsbidragskungörelsen sammanlagt inte överstiga 78 % av skolornas sammanlagda bidragsunderlag. Kungl. Maj:t har med stöd av riksdagens beslut (prop. 1968: 1 bil. 10 s. 198, SU 8, rskr 8) föreskrivit, att statsbidrag för budgetåret 1969/70 till varje bidragsberättigad skola skall utgå med oförändrat procenttal av bidragsunderlaget i förhållande till budgetåret 1968/69. Detta innebär att statsbidraget f. n. uppgår till i genomsnitt 81 % av skolornas bidragsunderlag. Vidare utgår statsbidrag till hälsovården vid skolorna.

Till vissa andra internatskolor utgår statsbidrag med 6:50 kr. per elev och dag av läsåret. Till Grännaskolan utgår statsbidrag med ett av riksdagen för budgetåret 1969/70 beslutat totalbelopp av 350 000 kr.

2.2 Utredningens förslag

2.2.1 Behov av skolinackordering

Utredningens överväganden begränsar sig i enlighet med direktiven till att avse utlandssvenska barn, elever med behov av miljöbyte och glesbygdsungdom. De utlandssvenska barnens möjligheter till skolgång i Sverige har särskilt beaktats.

Utredningen har funnit att privat inackordering oftast är en god lösning för mellanstadiebarn och i synnerhet för lågstadiebarn. Så snart eleverna nått högstadieåldern anses dock inackordering i elevhem eller i en internatskola vara likvärdiga alternativ. Utredningens förslag avser åtgärder beträffande elevhem och internatskolor. Några direkta åtgärder för att förbättra eller standardisera inackordering i privata familjer förslås däremot ej.

Utredningen föreslår att ett särskilt organ, *u t l a n d s s k o l n ä m n d e n*, inrättas för ledning och tillsyn av undervisningen för utlandssvenskars barn. Nämnden bör bl. a. upprätta en översikt av antalet på skolorter tillgängliga privata inackorderingsplatser. En sådan inventering skulle göra det möjligt för utlandsskolnämnden att tjäna som förmedlingsbyrå. Dessutom erhålls en överblick över hur stor del av inackorderingsbehovet som lämpligen kan tillgodoses genom privat inackordering.

Utlandsskolnämnden föreslås i samarbete med berörda organ svara för planeringen av den nödvändiga utbyggnaden av internatskole- och elevhemsväsendet till den del den avser att tillgodose de utlandssvenska elevernas behov samt även delta i den regionala planeringen för elevhem, avsedda för glesbygds- och miljölever i gymnasiala skolformer. Avsikten är att de utlandssvenska barnens intressen skall bli beaktade även i dessa sammanhang, dels genom att de regionala hemmen om möjligt placeras på orter som är lättillgängliga för utlandssvenska föräldrar, dels genom att hemmen dimensioneras för att även kunna ta emot ett inslag av utlandssvenska barn.

Glesbygdselever bör enligt utredningen fullgöra skolgången i den skola, till vilkens elevområde de hör, samt inackorderas privat eller i elevhem. Utlandssvenska elever, som saknar regional anknytning, anser utredningen som regel bör placeras i internatskolor eller i elevhem av rikskaraktär. I fråga om elever med dokumenterat behov av miljöbyte måste valet mellan placering i den regionala skolan med dess elevhem, i en internatskola eller i ett elevhem av rikskaraktär bero på de omständigheter som konstituerar inackorderingsbehovet.

Elevhemmen vid internatskolorna har genomgående en högre personaltäthet än elevhem knutna till det allmänna skolväsendet. Lokalmässigt är de sistnämnda elevhemmen däremot i allmänhet mycket väl utrustade medan standarden i detta avseende är mycket varierande vid internatskolorna. För att utjämna kvaliteten mellan dessa båda skol- och inackorderingsformer finner utredningen att

a) statsbidraget för både skol- och elevhemsverksamheten vid de internatskolor som erfordras för att tillgodose ett verkligt behov av skolinackordering måste höjas så att det kommer i nivå med statsbidraget till de allmänna skolorna och till dessa knutna elevhem,

b) bidrag måste utgå till erforderliga reparationer och nybyggnader av internatskolornas undervisningslokaler och internatlokaler,

c) bidragen till nybyggnad och utvidgning måste väsentligen syfta till att alla statsunderstödda internatskolor på något längre sikt skall kunna ta emot lika många pojkar som flickor,

d) statsbidrag måste utgå till elevhemspersonal enligt samma principer vare sig elevhemmet är knutet till en internatskola, till en allmän skola eller till en yrkesskola,

e) personaltätheten måste vara densamma vid internatskolor och därmed jämförbara elevhem och att

f) likformiga bestämmelser måste gälla beträffande storleken av elevhemmen vid de olika skolformerna.

Utredningen har gjort vissa beräkningar angående det väntade behovet av inackorderingsplatser på olika skolstadier. Med hänsyn till de många osäkra faktorer som ingår i beräkningarna anser emellertid utredningen att de inte kan läggas till grund för förslag om den framtida dimensioneringen av internatskolorna. Utredningen anser också att beslut angående den framtida omfattningen av internatskolororganisationen bör anstå till dess erfarenheter vunnits under en period då internatskolor och elevhem framstått som jämbördiga alternativ. Utredningen framhåller emellertid att det ej finns anledning att inrätta någon ny internatskola på något skolstadium.

Enligt samstämmiga uppgifter från internatskolrektorerna bör internatdelen av en internatskola inte omfatta mer än 300—400 elever. Om denna gräns överskrids kan rektor inte längre överblicka organisationen och ha den personliga kontakt med varje elev som är betydelsefull. Eftersom på högstadiet en organisation med tre paralleller är den minsta som utredningen finner acceptabel med hänsyn till elevernas möjligheter till fritt val mellan olika ämnen och kurser måste ett

internathögstadium vara dimensionerat för minst 225 elever. Om man vill bredda internatskolans åldersregister till att omfatta mer än tre årskullar av elever, ligger det därför närmast till hands att komplettera högstadiet med ett enkelt mellanstadium dvs. 90 elever. Däremot kan ett högstadium vid internatskola normalt inte samorganiseras med ett gymnasium utan att skolan uppnår ett totalt elevantal som överskrider vad som anses lämpligt för en internatskola. För att en internatskola med såväl högstadium som gymnasium skall kunna fungera tillfredsställande finner utredningen att ett samarbete måste organiseras med en skola utanför internatskolan. Detta samarbete kan ske med den obligatoriska skolan i den kommun i vilken internatskolan är belägen eller med en närliggande internatskola genom att den ena skolan tillhandahåller vissa valmöjligheter medan den andra svarar för de återstående. Undantag från eljest gällande minimiantal elever som villkor för inrättande av klass eller undervisningsgrupp finner utredningen bör kunna beviljas men föreslår dock inga generellt giltiga undantagsbestämmelser härvidlag utan förordar, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta härom i varje särskilt fall.

Beträffande det gymnasiala stadiet finner utredningen att varje internatskola bör kunna erbjuda gymnasial skolgång på de olika linjerna såväl inom gymnasiet som inom fackskolan och yrkesskolan. Om man vill undvika att öka elevantalet utöver vad som kan anses lämpligt, kan tillfredsställande valmöjligheter på det gymnasiala stadiet blott åstadkommas genom samverkan på sätt som föreslagits beträffande högstadiet.

Utredningen anser, att i första hand Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk och Sigtunaskolan har möjlighet att uppnå en sådan skolorganisation beträffande elevernas valmöjligheter, geografiskt läge m. m. som motsvarar utredningens krav. Nära dessa kommer Viggbyholmsskolan och Grännaskolan. Nämnda skolor föreslås i första hand skola tas i anspråk för att tillgodose behovet av internatplatser för utlandssvenska elever och andra elever med behov av inackordering. Skolorna kan erbjuda sammanlagt 969 platser. Om detta platsantal visar sig för litet skall även andra skolor kunna tas i anspråk. I första hand finner utredningen att skolorna i Lundsberg och Solbacka då kan komma i fråga.

För att tillgodose särskilt utlandssvenska elevers behov av valmöjligheter mellan internatskola och elevhem knutna till det allmänna skolväsendet föreslår utredningen, att tre elevhemsanläggningar med sammanlagt 180 platser uppförs. Dessa elevhem för ett riksklientel föreslås få sådana personella resurser att de kan betraktas som likvärdiga alternativ till internatskolor när det gäller att tillgodose inackorderingsbehovet för sådana elever som mera permanent har sin bostad i elevhemmet. Varje hem om 30—40 elever föreslås förutom ekonomipersonal ha en föreståndare och en biträdande föreståndare med en veckotjänstgöring av 40 timmar vardera. Som chef för en hel elevhemsanläggning bör enligt utredningen även anställas en förste föreståndare. Vid större anläggningar räknar utredningen med att även heltidsanställd arbetsledare och viss deltidsanställd personal skall erfordras.

Elevhemmen skall i första hand ta emot utlandssvenska elever i gymnasial skola och på högstadiet men även stå öppna för ett lokalt klientel av glesbygdselever och elever med dokumenterat behov av miljöbyte. För utlandssvenskarnas del anses det vara av betydelse att hemmen är belägna på inte alltför stort avstånd från internationella flygplatser, dvs. i trakten av Stockholm, Malmö och Göteborg. Vidare finner utredningen det angeläget att de inte förläggs till alltför små städer där skolorganisationen är ofullständig särskilt vad beträffar fack- och yrkesskola och inte heller till städer som redan har stark press på utbildningsväsendet. Hemmen bör dock förläggas till städer som enligt nuvarande planering kommer att ha goda valmöjligheter inom de gymnasiala skolorna, helst även med årskurs 4 av teknisk linje.

Beträffande lokaliseringen av de tre elevhemmen anser utredningen, att det bör ankomma på skolöverstyrelsen att avgöra till vilka orter elevhemmen skall förläggas. Utredningen föreslår, att ett av dem skall förläggas till stockholmsregionen, ett till göteborgsregionen och slutligen det tredje till Skånes västkust. Elevhemmens kapacitet föreslås bli 30 elever, 90 elever resp. 60 elever.

Kostnaden för att uppföra de av utredningen föreslagna tre elevhemmen beräknas till 5,8 milj. kr. Kostnaderna för statsbidrag beräknas i enlighet med gällande grunder för statsbidrag till uppförande av elevhem till 4,5 milj. kr.

2.2.2 Intagning av elever

Utredningen förklarar, att åtgärder av såväl organisatorisk och ekonomisk som pedagogisk art fordras för de utlandssvenska barn som av föräldrarna sänds hem till Sverige för skolgång. Utredningen framhåller behovet av information rörande möjligheterna till skolgång och inackordering samt föreslår att utlandsskolnämnden skall utarbeta informationsmaterial med allmänna upplysningar om de möjligheter till skolgång som står de utlandssvenska eleverna till buds liksom om de ekonomiska villkor som är förknippade med de olika alternativen. Utlandsskolnämnden föreslås dessutom stå till tjänst med enskild upplysning och rådgivning.

I fråga om intagning av utlandssvenska elever i svenska skolor anser utredningen, att de utlandssvenska eleverna, även om de gått i en svensk utlandsskola, inte kan behandlas på riktigt samma sätt som ungdomar som gått i skola i Sverige. De har ofta bakom sig en varierande skolgång och har kanske flyttat mellan olika länder, talat olika språk osv., vilket kan ha satt dem i en ogynnsammare studiesituation. Utredningen framhåller vidare, att den grupp det är fråga om är så liten att en tillämpning av en procentsats inom densamma kan medföra stora orättvisor. Utredningen föreslår därför, att elev som tillbringat de två senaste skolåren i svensk utlandsskola och där genomgått årskurs 9 skall tas in i gymnasium resp. fackskola om han uppfyller gällande behörighetskrav. Har eleven tillbringat något av de två senaste åren i utländsk eller internationell skola, som inte direkt kan jämföras med svensk utlandsskola, bör han enligt utredningen antas som extra elev på lämplig utbildningslinje. Intagningen bör således i detta fall inte göras definitiv på grund av osäkerheten angående elevens förkunskaper. Inom ett läsår skall dock kollegiet

ta ställning till om han skall tas in i gymnasiet antingen i den önskade årskursen eller i klass av annan årskurs.

De utlandssvenska elever som har bristfälliga kunskaper i svenska eller andra ämnen föreslås få stödundervisning. Särskilda preparandkurser bör enligt utredningen även kunna anordnas. Utredningen anser vidare att som en förberedelse för övergången till svensk skola särskilda korrespondenskurser bör kunna komma till användning redan under utlandsvistelsen.

Det gymnasium som utlandssvensk elev sökt inträde vid föreslås i princip vara skyldigt att motta eleven. Ett mera betydande inslag av utlandssvenska gymnasiesökande vid ett gymnasium förutsätts kunna motivera att en extra klassavdelning inrättas.

Utredningen anser, att som allmänt villkor för att en internatskola på längre sikt skall vara berättigad att erhålla statsbidrag bör gälla att intagningen av elever i skolan sker enligt följande principer. Vid skolan bör i första hand tas in utlandssvenska elever till ett antal motsvarande upp till 60 % av skolans totala internatkapacitet. I andra hand bör elever med behov av miljöbyte tas in till ett sådant antal att de tillsammans med de utlandssvenska eleverna utgör minst 90 % av skolans internatkapacitet. Högst 10 % av eleverna skall få tas in såsom internatelever av internatskolans ledning efter eget bedömande bland elever med eller utan dokumenterat behov av skolinackordering. För att tas in i gymnasium eller fackskola skall de dock uppfylla gällande minimikrav för sådan intagning.

I fråga om barn med behov av miljöbyte föreslår utredningen att särskilt intyg rörande elevens behov av inackordering, utfärdat av psykiater eller behörig psykolog, skall bifogas ansökan om intagning.

Om 90 % av platserna i en internatskola inte tas in anspråk för utlandssvenska elever och elever med behov av miljöbyte bör enligt utredningen återstående platser beläggas med glesbygdselever, som tas in efter betygspoäng.

Intagningen av utlandssvenska elever i internatskolor och elevhem föreslås skola ombesörjas av en central intagningsnämnd. Någon anledning att centralisera intagningen av hemmasvenska elever med behov av skolinackordering anser utredningen däremot inte föreligga.

2.2.3 Fördelningen av kostnaderna för skolinackordering och skolgång

Utredningen konstaterar, att det råder stora skillnader mellan kostnaderna för inackordering i familj, inackordering i elevhem och skolgång i internatskola. Enligt utredningens mening bör det ske en normalisering av kostnaderna för skolinackordering. I de fall då det föreligger ett verkligt behov av skolinackordering bör elevernas avgifter för skolinackordering i elevhem eller i internatskola endast uppgå till ett belopp motsvarande kostnaderna för inackordering i familj. De kostnader som inte täcks av elevavgifter bör enligt utredningen i princip fördelas mellan stat och kommun.

I fråga om statsbidrag till skolinackordering föreslår utredningen, att till elevhem av rikskaraktär skall, oavsett om elevhemmet är knutet till

det allmänna skolväsendet eller till internatskola, statsbidrag utgå med belopp motsvarande lönen för dels en tjänst som förste föreståndare, dels en tjänst som föreståndare och en tjänst som biträdande föreståndare för varje fullt 30-tal elever, dels en tjänst som föreståndare om överskjutande elevantal är minst 15. Till internatskola föreslås statsbidrag dessutom utgå med belopp motsvarande kostnaderna för skolläkare, skolsköterska och fritidsledare. Finns vid elevhemmet elever, som ej är utlandssvenskar eller i behov av miljöbyte, eller i fråga om internatskola elever som intagits enligt styrelsens bestämmande, skall enligt utredningen statsbidraget minskas i förhållande till antalet sådana elever.

Kostnaderna för statsbidrag till driftkostnader för de av utredningen föreslagna tre elevhemmen beräknas till ca 260 000 kr. per år.

I fråga om kostnaderna för skolinackordering på gymnasietadiet anser utredningen, att det allmänna bör bidra till de kostnader som är nödvändiga för att eleverna skall få den utbildning deras allmänna studieförutsättningar lämpar dem för. Eftersom kommunen normalt skall svara för de kostnader som dess invånare har för skolgång, antingen genom utgifter för det egna skolväsendet eller genom ersättning till annan kommun dit en elev är hänvisad för skolgång, finner utredningen det naturligt att kommun även skall bidra till de kostnader som av en eller annan anledning är ett nödvändigt villkor för skolgången. För elever som har lång skolväg eller som saknar önskad utbildningslinje i hemortens skola samt för elever som på grund av dokumenterat behov av miljöbyte är hänvisade till inackordering bör därför enligt utredningen hemkommunen lämna ekonomiskt bidrag inte bara till skolgång utan även till inackordering.

Föräldrarna — dock ej föräldrar till glesbygdselever i den obligatoriska skolan — beräknas av egna medel bidra med ett schablonbelopp som är så avpassat att det ungefär svarar mot kostnaden för barnen om de bor hemma. Det ekonomiska ansvaret för elevhemmen åvilar huvudmannen som måste bära de eventuella kostnader som inte täcks av bidrag och avgifter.

Beträffande kostnaderna för skolgång föreslår utredningen, att hemkommunen skall vara skyldig att för elev som går i internatskola på grund av dokumenterat behov av skolinackordering betala ett belopp motsvarande den kommunala ersättning som betalas för elev som går i annan kommuns skolväsen. För undervisning av utlandssvensk elev i internatskola eller i kommunal gymnasial skola föreslås statsbidrag utgå med belopp motsvarande den interkommunala ersättningen för skolgång i annan kommun. Kostnaderna för detta statsbidrag uppskattas till något över 1 milj. kr. för budgetåret 1970/71.

Till skolverksamheten vid de internatskolor, som tas i anspråk för utlandssvenska elever och elever med behov av miljöbyte, föreslås statsbidrag kunna utgå med 100 % av kostnaderna för löner till rektor, skolledare och lärare med avdrag för det belopp som motsvarar inslaget av elever utan dokumenterat behov av skolinackordering. Till internatverksamheten vid dessa skolor föreslås statsbidrag utgå enligt samma principer som till elevhem av rikskaraktär. Bidrag föreslås, som tidi-

gare redovisats, kunna utgå även till kostnader för läkare, skolsköterska och fritidsledare.

Statsbidrag enligt dessa grunder föreslås utgå till Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk, Sigtunaskolan, Viggbyholmsskolan och Grännaskolan.

Övriga internatskolor, som nu får statsbidrag enligt 1964 års kungörelse om statsbidrag till vissa privatskolor, föreslås i avvaktan på erfarenheter rörande behovet av internatskolplatser för nämnda elevkategorier få bibehållas vid oförändrad bidragsnivå under en övergångstid fram till den 1 juli 1972. De skolor som då ej överförs till det föreslagna nya statsbidragssystemet bör enligt utredningen ej längre få statsbidrag som internatskolor. Utredningen tar däremot ej ställning till frågan om statsbidrag bör utgå till skolorna som till externatskolor.

Utredningen föreslår, att övergången till de nya statsbidragsbestämmelserna skall ske, i fråga om statsbidrag till lärarlöner samt till kostnader för läkare, sjuksköterskor och fritidsledare på en gång fr. o. m. det första läsåret då skolan i fråga tillämpar de föreslagna intagningsbestämmelserna, och i fråga om bidrag till elevhem successivt årskurs för årskurs.

2.3 Remissyttranden

Flera remissinstanser framhåller att det internationella samarbetet i högre grad än tidigare kräver personliga insatser i utlandet från svenska medborgares sida. *AMS* understryker bl. a. att problemen i samband med barnens skolgång för många utgör ett av de svåraste hindren för utlandstjänstgöring. *LO* instämmer i utredningens allmänna synpunkter på behovet av att de utlandssvenska barnens skolgång underlättas i största möjliga utsträckning. *Socialstyrelsen* vitsordar behovet av ökade placeringsmöjligheter för barn som av sociala, psykologiska eller pedagogiska skäl behöver få sin utbildning förlagd till annan ort än hemorten. Dåvarande *Svenska kommunförbundet* och *Svenska stadsförbundet* anser i likhet med utredningen att det med hänsyn till utlandssvenska barn och till elever med behov av miljöbyte finns ett bestående behov av internatskolor. *Svenska privatskolors riksförbund* framhåller att ytterligare en elevgrupp med inackorderingsbehov utgörs av barn till föräldrar, som av olika anledningar ej kan eller önskar få behovet dokumenterat.

Flera remissinstanser anser att elever vid internatskolor bör med avseende på undervisningens innehåll och inriktning få samma valmöjligheter som elever vid andra motsvarande skolor. *Skolöverstyrelsen* konstaterar att ingen av existerande internatskolor har möjlighet att ensam fylla kravet på rimliga valmöjligheter i fråga om utbildningsvägar. Överstyrelsen räknar inte heller med att någon av dessa skolor i framtiden kommer att erbjuda ett mera fullständigt antal valmöjligheter. *LR* understryker nödvändigheten av ett samarbete mellan internatskola och det allmänna skolväsendet i kommunen för att skapa något så när fullständiga valmöjligheter för eleverna vid internatskolor. *De enskilda läroverkens*

förbund framhåller att den närmast tillhands liggande lösningen är att internat-skolan samverkar med ortens skolväsen och/eller med annan internat-skola.

Skolöverstyrelsen understryker att internat-skolorna främst bör koncentrera sig på högstadiet och det gymnasiala stadiet. Undervisning på mellanstadiet bör enligt överstyrelsen normalt endast förekomma i undantagsfall och får inte medges om valmöjligheterna för övriga stadier därigenom starkt begränsas.

Utredningens bedömningar angående *i n t e r n a t s k o l v ä s e n d e t s f r a m t i d a o r g a n i s a t i o n* kan enligt *skolöverstyrelsen* ligga till grund för beslut om hur organisationen inledningsvis kan ordnas. Överstyrelsen finner att Sigtuna-stiftelsens humanistiska läroverk, Sigtunaskolan och Viggbyholmsskolan har goda förutsättningar att infogas i den nya ordningen för riksinternat-skolor. Med tvekan ansluter sig överstyrelsen till utredningens förslag även beträffande Grännaskolan. *Statskontoret* finner inte att utredningen på ett tillfredsställande sätt analyserat för- och nackdelar med alternativen internat-skola eller elevhem. Ämbetsverket avstyrker utredningens förslag och förordar i stället en kompletterande översyn, lämp- ligen inom skolöverstyrelsen, av frågan.

De remissinstanser som yttrat sig angående utredningens förslag rörande *e l e v s a m m a n s ä t t n i n g e n* vid internat-skolorna har i allmänhet uttalat farhågor beträffande inslaget av elever med behov av miljöbyte. *Skolöverstyrelsen* anser att det skulle vara olyckligt om internat-skolorna nästan helt skulle bli belagda med utlandssvenska elever och elever med behov av miljöbyte. Överstyrelsen och *SIDA* understryker starkt nödvändigheten av att inackorderingen i hemlandet av de ut- landssvenska barnen inte utformas så att de isoleras från de hemmasvenska barn- en. Enligt skolöverstyrelsen bör skolorna vara skyldiga att ta emot även externat- elever för att klientelet inte skall bli för ensidigt sammansatt. De av utredningen angivna procenttalen finner överstyrelsen tills vidare kunna godtas som ej alltför bindande i avvaktan på närmare erfarenheter. *Socialstyrelsen* förklarar att inslaget av elever med behov av miljöbyte ej får bli alltför stort då internat-skolans huvud- uppgift att ge undervisning, vård m. m. för utlandssvenska barn därigenom för- svåras. Styrelsen anser att en mera differentierad elevsammansättning är önskvärd från flera synpunkter.

Även dåvarande *medicinalstyrelsen*, *yrkesutbildningsberedningen*, *LR* och *Ut- landssvenskarnas förening* uttrycker farhågor beträffande inslaget av elever med dokumenterat behov av miljöbyte. Vad gäller fritidsverksamheten för internatele- verna anser dåvarande *MR* det betydelsefullt att samarbete kommer till stånd med olika organisationer på skolorten. Det är också enligt *MR* angeläget att externat- eleverna deltar i fritidsverksamheten. *SAF*, *Industriförbundet*, *Exportföreningen*, *Utlandssvenskarnas förening* och *De enskilda läroverkens förbund* förordar större frihet för internat-skolorna att bestämma elevsammansättning.

I n t a g n i n g av elever i *i n t e r n a t s k o l a* bör enligt *SÖ* samordnas med det intagningsförfarande som gäller för övriga skolor. På det gymnasiala stadiet innebär detta att intagning till internat-skola sker genom intagningsnämnden för den gymnasierregion i vilken skolan är belägen. *SR* och *Utlandssvenskarnas förening*

tillstyrker utredningens förslag om en central intagningsnämnd för de utlandssvenska eleverna.

Skolöverstyrelsen tillstyrker att statsbidrag till internatskolor skall kunna utgå till internatverksamheten enligt samma principer som till elevhem vid det allmänna skolväsendet och till skolverksamheten efter i huvudsak samma principer som gäller för kommunala skolor. Med hänsyn till internatskolornas speciella karaktär finner överstyrelsen det motiverat att statsbidrag utgår även till kostnader för lön till fritidsledare. Skolöverstyrelsen utgår ifrån att hemkommunen kommer att till internatskola för elever som hänvisats dit erlägga den kommunala ersättning, som enligt särskild kungörelse skall betalas för elev som går i annan kommuns skolväsende. Överstyrelsen tillstyrker också förslaget att Solbacka läroverk skall få statsbidrag enligt samma grunder, som de skolor på vilka privatskolstadgan är tillämplig. Skolöverstyrelsen understryker att statsbidrag till Lundsbergs skola, Solbacka läroverk och Fjellstedtska skolan bör utgå enligt dessa grunder så länge skolorna rekryterar tillräckligt antal elever. *Exportföreningen*, *Industriförbundet* och *SAF* framhåller att Lundsberg, Solbacka och Fjellstedtska skolan tills vidare bör ges lika gynnsamma ekonomiska förutsättningar som de s. k. riksinternatskolorna.

Beträffande finansieringen av elevhem anser dåvarande *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet* att såväl anläggnings- som driftkostnader i huvudsak bör bäras av staten.

2.4 Departementschefen

Det allmänna skolväsendet har under 1960-talet byggts ut för att tillgodose de kvantitativa och kvalitativa anspråk som i starkt ökad omfattning har rests från de utbildningssökandes sida. Inom kort får alla barn och ungdomar en nioårig utbildning. En dominerande del av ungdomarna i en årskull söker sig vidare till de frivilliga skolformerna ovanför grundskolan. Efter beslut av 1968 års riksdag sker fr. o. m. läsåret 1970/71 en successiv övergång till en ny läroplan för grundskolan (prop. 129, SU 179, rskr 366). Härigenom kommer den obligatoriska skolan att ge alla barn och ungdomar en i huvudsak gemensam utbildning. 1968 års riksdag har vidare fattat beslut om sammanförande av yrkesskola, fackskola och gymnasium till en organisatoriskt sammanhållen skolform och om reformering av yrkesutbildningen (prop. 140, SU 195, rskr 404). Jag har för avsikt föreslå Kungl. Maj:t att denna skolform erhåller namnet gymnasieskolan. Den nya yrkesutbildningen kommer pedagogiskt att närmas till utbildningen inom övriga delar av gymnasieskolan.

Jag har som bakgrund till vad jag i det följande kommer att anföra rörande 1964 års utlands- och internatskoleutrednings förslag om riksinternatskolor velat erinra om den kraftiga utbyggnad av det allmänna skolväsendet i både kvantitativt och kvalitativt hänseende som ägt rum och som kommer att fullföljas under de närmaste åren. Jag vill dessutom framhålla att planeringen av ut-

bildningsväsendet liksom av all annan samhällelig verksamhet sker under beaktande av kravet på hushållning med resurserna. Mot denna bakgrund måste särskilda motiv finnas för att statsbidrag skall kunna utgå till en vid sidan av den samhällliga utbildningsorganisationen etablerad enskild utbildning (jämför prop. 1969: 1 bil. 10 s. 237 och 246 samt prop. 1970: 1 bil. 10 s. 221).

Bedömningen av 1964 års utlands- och internatskoleutrednings förslag om riksinternatskolor gäller enligt min mening bl. a. frågan hur man på bästa sätt skall tillgodose behovet av inackordering och undervisning för barn och ungdom, som har utlandssvenska föräldrar eller har styrkt behov av miljöbyte eller är från glesbygd. Utredningen har föreslagit dels inrättande av ett antal riksinternatskolor, dels uppförande av tre s. k. rikselevhem. Föredraganden anförde i prop. 1969: 1 (bil. 10 s. 238) vad angår formen för omhändertagandet av eleverna att det ej finns anledning att se någon avgörande skillnad mellan elevhem och internat. I enlighet med riksdagens beslut (prop. 1968: 67, SU 129, rskr 303) har skolöverstyrelsen fått i uppdrag att inkomma med bl. a. förslag om förläggning av dessa elevhem. Enligt vad jag inhämtat kommer överstyrelsen att under hösten 1970 redovisa resultatet av detta utredningsuppdrag för Kungl. Maj:t. I uppdraget ingick även frågan om uppförande av elevhem för studerande vid statens skolor för vuxna. Enligt vad jag erfarit har planerna på ett elevhem vid vuxenskolan i Norrköping avancerat mycket långt. Vid sidan av rikselevhemmen finns det behov av särskilda anordningar i form av längre gående integrering av internat och skola för att de tidigare nämnda gruppernas behov skall kunna tillgodoses. I prop. 1969: 1 (bil. 10 s. 238) framhöll föredraganden att man närmare borde överväga i vilken form som internatskolor bör drivas i framtiden. Enligt min mening bör under vissa bestämda förutsättningar, som jag presenterar i det följande, behovet av internatskolor kunna tillgodoses genom att ett väsentligt ökat statligt stöd utgår till några av de nuvarande internatskolorna. Jag förordar att riksinternatskola bör kunna anordnas av enskild huvudman (förening, stiftelse, aktiebolag) eller av kommun.

Det växande internationella samarbetet liksom expansionen av biståndsverksamheten kommer att medföra en ökning av antalet svenskar som engageras utomlands. Detta kan väntas leda till ökad efterfrågan på elevhemsplatser. F. n. utnyttjas internatskolor i viss utsträckning av barnvårdsmyndigheterna, framför allt i Stockholms stad, för att placera barn som av sociala, psykologiska och/eller pedagogiska skäl anses vara i behov av miljöbyte. Jag räknar med att denna möjlighet i ökad utsträckning kommer att utnyttjas av kommunerna. Vidare bör glesbygdselever, som ej kan beredas tillfredsställande inackordering inom sitt gymnasieområde, kunna placeras på internatskola. 1964 års utredning föreslog att minst 90 % av internatkapaciteten vid en skola borde tas i anspråk för utlandssvenska elever, för elever i behov av miljöbyte samt för glesbygdselever för att internatskolan på längre sikt skulle vara berättigad att erhålla statsbidrag. Högst 10 % av eleverna skall enligt utredningen få tas in som internatelever av sko-

lans ledning efter eget bedömande bland elever med eller utan dokumenterat behov av skolinackordering. Enligt min mening bör som internatelever vid de skolor, vilka jag i det följande föreslår skall bli riksinternatskolor, antas endast barn och ungdom med ett direkt behov av denna form av skolgång. Internatkapaciteten vid dessa skolor bör sålunda helt och hållet ställas till förfogande för barn och ungdom, som har utlandssvenska föräldrar eller har styrkt behov av miljöbyte eller är från glesbygd. Målet bör som utredningen föreslagit vara att högst 60 % av platserna förbehålls utlandssvenskars barn. Intagning av internatelever kommer på grund av de sökandes skiftande bakgrund att medföra vissa svårigheter. Enligt min mening bör därför intagningen av internatelever beslutas av en för riksinternatskolorna gemensam nämnd knuten till skolöverstyrelsen. Ledamöter av nämnden bör utses av Kungl. Maj:t. Vid intagning av elever i viss riksinternatskola bör rektor för skolan ingå som ledamot i nämnden.

Flera remissinstanser understryker starkt nödvändigheten av att inackordering- en av de utlandssvenska barnen inte utformas så att de isoleras från barn med hem i Sverige. Skolöverstyrelsen anser bl. a. att internatskolorna bör vara skyldiga att ta emot även externatelever för att elevsammansättningen inte skall bli alltför ensidig. För att främja elevernas sociala utveckling bör enligt min mening riksinternatskola stå öppen för externatelever från den kommun där skolan finns och från närliggande kommuner. Målet måste naturligtvis vara att skolan får en så allsidig social sammansättning som möjligt. Jag finner det angeläget att i detta sammanhang poängtera nödvändigheten av att antalet internatplatser för kvinnliga elever ökas. Ungefär lika många platser bör anordnas för flickor som för pojkar. Vid intagning av externatelever på gymnasieskolstadiet bör tillämpas samma regler som gäller för intagning vid kommunal skola. Intagningsnämnden för det verksamhetsområde inom vilket riksinternatskolan är belägen bör besluta om intagningen. Intagning av externatelever vid riksinternatskolas grundskola bör ske genom avtal mellan skolan och berörda kommuner.

En av de ledande tankarna i skolreformerna under 1960-talet har varit att varje elev skall ha möjlighet att i största möjliga utsträckning välja den studiegång som passar bäst och som ger de största möjligheterna att utveckla anlag och intressen. Nuvarande internatskolor kan endast i begränsad utsträckning tillgodose detta önskemål. Enligt min mening bör vid riksinternatskola meddelas undervisning som motsvarar undervisningen vid grundskolan och gymnasieskolan. Jag räknar emellertid inte med att sådan skola skall kunna erbjuda skolgång på samtliga linjer i gymnasieskolan. I likhet med utredningen förordar jag därför att valmöjligheterna för internatelever vid riksinternatskola ökas genom samverkan med det allmänna skolväsendet i den kommun i vilken skolan är belägen eller med en närliggande internatskola. Elev som intagits i riksinternatskolas elevhem skall således vid behov kunna beredas skolgång i kommunal skola.

I samband med skolornas ombildning till riksinternatskolor torde vissa övergångsanordningar erfordras. Jag förutsätter att Kungl. Maj:t kan vidta sådana anordningar om ej riksdagen framställer erinran häremot.

Jag har i det föregående förordat åtgärder, som medför ett nära samarbete mel-

lan de internatskolor, vilka jag i det följande kommer att föreslå som riksinternatskolor, och det allmänna skolväsendet. Jag kommer vidare att föreslå att statsbidrag till skolverksamheten vid dessa skolor skall utgå enligt samma grunder som till kommunal gymnasieskola. Mitt förslag medför dessutom en betydande ökning av statsbidraget till bl. a. elevhemsverksamheten vid ifrågavarande internatskolor. Mot denna bakgrund är det naturligt att det allmänna får ett avgörande inflytande över ledningen av de blivande riksinternatskolorna. Detta bör åstadkommas genom att hälften av antalet ledamöter i styrelsen för resp. riksinternatskola tillsätts av eller utses på förslag av Kungl. Maj:t. Vidare bör ordföranden utses i samma ordning bland ledamöterna i styrelsen.

Utredningen föreslår att i första hand Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk, Sigtunaskolan, Viggbyholmsskolan samt Grännaskolan tas i anspråk för att tillgodose behovet av internatplatser för utlandssvenska elever och andra elever med behov av inackordering. Om antalet internatplatser vid dessa skolor visar sig för litet bör enligt utredningen skolorna i Lundsberg och Solbacka komma i fråga. Som jag framhållit i det föregående finns anledning räkna med att behovet av utbildningsplatser för de aktuella elevkategorierna kommer att öka i framtiden. Hur stort detta framtida behov kommer att vara är inte möjligt att bedöma med större säkerhet. Det åligger skolöverstyrelsen såsom ansvarig för den centrala skolplaneringen att följa denna fråga. Mot denna bakgrund förordar jag att fyra av de nuvarande internatskolorna under de villkor, som jag har angett i det föregående, ges karaktär av riksinternatskolor. I likhet med skolöverstyrelsen anser jag att de båda internatskolorna i Sigtuna har goda förutsättningar att fungera som riksinternatskolor. En väsentlig förutsättning för att statsbidrag till Sigtunaskolan som riksinternatskola skall utgå är emellertid enligt min mening att fr. o. m. läsåret 1971/72 ett nära samarbete inleds mellan de båda skolorna i Sigtuna. Jag tillstyrker vidare att Grännaskolan ges ställning som riksinternatskola. Jag har härvid bedömt det som möjligt för Grännaskolan att vid behov samarbeta med skolväsendet i Jönköping/Huskvarna. Med huvudmännen för dessa tre skolor har under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande träffats avtal om att skolorna skall inrättas som riksinternatskolor den 1 juli 1970. Huvudmännen ställer därvid mark och lokaler m. m. till skolornas disposition mot en viss årlig avgift. Staten förbinder sig att ge statsbidrag i enlighet med vad jag i det följande föreslår. Avtalen har ingåtts för en period av fem år. Om avtalen ej sägs upp, förlängs de på ytterligare fem år. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens godkännande av att de båda Sigtuna-skolorna och Grännaskolan inrättas som riksinternatskolor. Även Viggbyholmsskolan bör kunna fungera som riksinternatskola. Det har emellertid ännu inte varit möjligt att träffa avtal med huvudmannen för Viggbyholmsskolan. Under förutsättning att godtagbart avtal kan träffas med huvudmannen enligt väsentligen samma grunder som för de tre tidigare berörda skolorna förordar jag att även Viggbyholmsskolan i fortsättningen skall drivas som riksinternatskola. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att sluta avtal i detta hänseende.

Till skolverksamheten vid riksinternatskola bör statsbidrag utgå enligt samma

grunder som till kommunal gymnasieskola. Detta bör gälla även den del av verksamheten som avser grundskolan. För denna bör även utgå de speciella statsbidrag som kan utgå för fritt valt arbete och s. k. resurstimmar. På detta bidrag bör beräknas lönekostnadspålägg med f. n. 23 %. Från detta belopp avräknas dock kostnader för avgifter till socialförsäkring m. m. som i annan ordning täcks av statsmedel.

Enligt riksdagens beslut utgår f. n. statsbidrag för undervisning av utlandssvensk elev i kommunal grundskola eller gymnasieskola med belopp motsvarande den interkommunala ersättning som utgår vid skolgång i annan kommun än hemkommun. I likhet med utredningen förordar jag att sådant statsbidrag skall utgå även till riksinternatskola. Det bör enligt min mening motsvara den interkommunala ersättningen för skolgång och skolmåltider. Jag utgår ifrån att hemkommun betalar lägst motsvarande belopp för elev som går i internatskola på grund av styrkt behov av miljöbyte eller på grund av att vederbörande är från glesbygd. Överläggningar här om har ägt rum med företrädare för Svenska kommunförbundet vilka anslutit sig till denna uppläggning.

Vid riksinternatskola med minst 60 internatplatser bör statsbidrag utgå med årligt belopp motsvarande årslönebeloppet i löneklass A 19 för en tjänst som förste föreståndare. Vidare bör för varje fullt 30-tal internatplatser statsbidrag utgå för en tjänst som föreståndare och en tjänst som biträdande föreståndare med årliga belopp som motsvarar årslönebeloppet i löneklass A 17 resp. A 15. På dessa belopp bör dessutom beräknas lönekostnadspålägg. Mitt förslag i detta avseende innebär en väsentlig förstärkning av personalresurserna vid elevhemmen. Med hänsyn till det särskilda behov av omvårdnad, som bl. a. elever med behov av miljöbyte har, är det angeläget att den elevvårdande verksamheten vid riksinternatskolorna får goda resurser. Statsbidrag bör därför utgå för fritidsledare och för skolhälsovården. Det årliga bidraget bör motsvara årslönebeloppet för en tjänst i löneklass A 18 resp. A 15. På dessa bidrag bör också beräknas lönekostnadspålägg. Jag räknar dessutom med att det vid varje skola skall finnas en kurator.

I den mån driftkostnaderna inte täcks av statsbidrag, nämnda bidrag från kommuner eller bidrag från annat håll avses dessa bli täckta genom elevavgifter. Till elevhemsbyggnader vid riksinternatskolor bör kunna utgå statsbidrag enligt kungörelsen (1945: 594) angående statsbidrag till skolhem för lärjungar vid högre skolor m. m.

Övriga internatskolor, som nu får statsbidrag enligt kungörelsen (1964: 137) om statsbidrag till vissa privatskolor (ändrad senast 1968: 646) bör i avvaktan på erfarenheter rörande behovet av internatplatser tills vidare få behållas vid oförändrad bidragsnivå. Av samma skäl bör statsbidrag tills vidare utgå till de övriga internatskolor som nu får statsbidrag enligt av Kungl. Maj:t den 5 juni 1953 meddelade bestämmelser (ändrade senast den 9 juni 1967).

De nya statsbidragsbestämmelser, som skall gälla för riksinternatskolorna, bör träda i kraft den 1 juli 1970.

Om riksinternatskola inrättas av enskild huvudman, bör privatskolstadgan eller de bestämmelser som kan komma att ersätta denna stadga äga tillämpning, dock med de jämkningar som kan föranledas av skolans karaktär av riksinternatskola. Om kommun blir huvudman, bör för skoldelen i allt väsentligt tillämpas de bestämmelser som eljest gäller för kommunal gymnasieskola och grundskola. För skolledare, biträdande skolledare och lärare vid riksinternatskola kommer sålunda anställnings- och arbetsvillkor, som får bestämmas genom avtal, att fastställas under medverkan av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

Jag utgår från att skolledare, biträdande skolledare och lärare vid riksinternatskolor skall erhålla pensionsrätt enligt de statliga pensionsbestämmelserna. Denna fråga kommer senare att anmälas för riksdagen.

3. Hemställan

Under åberopande av vad jag anført i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. godkänna av mig förordade grunder och riktlinjer för riksinternatskolor,
2. godkänna av mig förordade grunder för statsbidrag till riksinternatskolor,
3. godkänna att Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk, Sigtunaskolan och Grännaskolan inrättas som riksinternatskolor och att bidrag av statsmedel utgår till skolorna enligt villkoren i de avtal som träffats med huvudmännen för skolorna,
4. bemyndiga Kungl. Maj:t att — under förutsättning att godtagbart avtal kan träffas — inrätta Viggbyholmsskolan som riksinternatskola.

4. Anslagsberäkningar för budgetåret 1970/71

D 17. Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor

1968/69 Utgift	18 371 130
1969/70 Anslag	21 655 000
1970/71 Förslag	27 685 000

Ur detta anslag utgår statsbidrag till vissa av Kungl. Maj:t i skilda beslut angivna privatskolor. För skolorna i fråga gäller privatskolstadgan (1967: 270). Statsbidrag utgår enligt kungörelsen (1964: 137) om statsbidrag till vissa privatskolor (ändrad senast 1968: 646) med 60 % av ett bidragsunderlag, omfattande kostnader för avlöning, sjukförsäkrings- och arbetsgivaravgifter samt pensionsavgifter till

SPV och ATP för rektor, studierektor och lärare. Kungl. Maj:t kan på ansökan av skola besluta om högre statsbidrag. Sedan vissa privatskolor kommunaliserats har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut (prop. 1968: 1 bil. 10 s. 198, SU 8, rskr 8) föreskrivit, att statsbidrag för budgetåret 1969/70 till envar bidragsberättigad skola skall utgå med oförändrat procenttal av bidragsunderlaget i förhållande till budgetåret 1968/69. Detta innebär att statsbidraget f. n. uppgår till i genomsnitt 81 % av skolornas bidragsunderlag. Vidare utgår statsbidrag till hälsovården vid skolorna. Utöver statsbidrag enligt nu angivna bestämmelser utgår ur anslaget ett belopp av 30 000 kr. till beredande av friplatser åt stipendiater vid Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk. Till Grännaskolan utgår bidrag ur detta anslag med ett totalbelopp av 350 000 kr.

Skolöverstyrelsen

Innevarande budgetår erhåller 15 skolor statsbidrag enligt kungörelsen 1964:137.

För bidrag till vissa privatskolor beräknar skolöverstyrelsen ett medelsbehov av 25 827 000 kr., vilket innebär en ökning med 4 172 000 kr. Den av överstyrelsen föreslagna anslagsberäkningen framgår av följande sammanställning:

1. Statsbidrag enligt kungörelsen 1964: 137	19 470 000
2. Tre riksinternatskolor	6 327 000
3. Övrigt	30 000
	25 827 000

1. För löneomräkning m. m. beräknar överstyrelsen 803 000 kr.

Skolöverstyrelsen föreslår att Solbacka läroverk, som f. n. åtnjuter statsbidrag ur anslaget Bidrag till vissa internatskolor m. m., får statsbidrag enligt kungörelsen 1964: 137.

2. 1964 års utlands- och internatskoleutredning föreslog i sitt betänkande Skolgång borta och hemma (SOU 1966: 55) bl. a. att de fyra internatskolorna Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk, Sigtunaskolan, Viggbyholmsskolan och Grännaskolan skulle få karaktär av riksinternatskolor med i huvudsak samma statsbidrag som nu utgår till kommunala gymnasiala skolor. Utredningen beräknade att kostnaderna för statsbidrag härigenom skulle öka med ca 3,7 milj. kr. I yttrande över nämnda betänkande tillstyrkte skolöverstyrelsen detta förslag. 1968 års riksdagsbeslut (prop. 67, SU 129, rskr 303) angående statligt stöd till undervisning för utlandssvenka barn samt för vissa minoriteter i Sverige innefattade dock inte beslut om inrättande av riksinternatskolor.

Skolöverstyrelsen upprepar nu — med undantag för Viggbyholmsskolan — sin i anslagsframställningarna för 1968/69 och 1969/70 gjorda hemställan om inrättande av riksinternatskolor.

Innevarande budgetår utgår statsbidrag till Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk enligt kungörelsen 1964: 137, till Sigtunaskolan och Viggbyholmsskolan

med 6:50 kr. per elev och dag av läsåret samt till Grännaskolan med ett belopp av 350 000 kr.

Med utgångspunkt i skolornas omfattning läsåret 1969/70 uppskattar överstyrelsen omfattningen av de tre föreslagna riksinternatskolorna 1970/71 till totalt ca 48 klasser, varav 4 på mellanstadiet, 14 på högstadiet och 30 på gymnasiet. Detta skulle innebära ett elevantal av ca 1 440, varav ca 240 beräknas vara externat-elever. Överstyrelsen beräknar att av antalet internatplatser skall ca 720 platser reserveras för utlandssvenska barn, ca 360 platser reserveras för i Sverige bosatta barn med behov av miljöbyte samt återstående 120 platser fritt disponeras av skolorna.

I sin kostnadsberäkning utgår överstyrelsen från att varje skola skall ha en rektor och en studierektor, att statsbidrag skall utgå till pedagogisk stödpersonal enligt samma grunder som gäller för kommunalt gymnasium, att statsbidraget skall täcka hela kostnaden för pensions- och sjukförsäkringsavgifter, att staten skall betala belopp motsvarande de interkommunala eleversättningarna för utlandssvenska elever samt att 10 % av internateleverna kommer att utgöras av elever för vilkas undervisning statsbidrag inte utgår.

Departementschefen

I det föregående har jag förordat att Grännaskolan, Sigtunaskolan och Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk fr. o. m. läsåret 1970/71 skall drivas som riksinternatskolor enligt av mig förordade riktlinjer. Under förutsättning att godtagbart avtal kan träffas med huvudmannen har jag vidare föreslagit att även Viggbyholmskolan ges ställning som riksinternatskola. Jag beräknar medel enligt av mig tidigare förordade grunder för dessa skolor under förevarande anslag. Om avtal inte kommer till stånd med huvudmannen för Viggbyholmsskolan bör statsbidrag utgå enligt oförändrade grunder under anslaget D 18.

I samband med att Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk blir riksinternatskola bör enligt min mening nuvarande statsbidrag om 30 000 kr. för beredande av friplatser åt stipendiater vid skolan successivt avvecklas. För nästa budgetår beräknar jag 20 000 kr. för ändamålet.

Med hänvisning till vad jag förut anfört är jag f. n. inte beredd att tillstyrka att Solbacka läroverk skall få statsbidrag enligt kungörelsen (1964: 137) om statsbidrag till vissa privatskolor.

Under anslaget Bidrag till driften av kommunala gymnasiala skolor i prop. 1970: 1 (bil. 10 s. 207) har jag föreslagit en minskning med fem intagningsklasser vid de privata externatgymnasierna. I enlighet härmed beräknar jag en minskning av medelsbehovet under detta anslag med 400 000 kr. Jag räknar med att avgifterna till statens personalpensionsverk bortfaller och att lönekostnadspålägget höjs i motsvarande mån. Jag räknar i övrigt med oförändrade bidragsgrunder för dessa skolor.

I likhet med skolöverstyrelsen beräknar jag 803 000 kr. för löneomräkning m. m. för befintliga skolor.

Med beaktande av anslagsbelastningen för budgetåret 1968/69 beräknar jag medelsbehovet under detta anslag till 27 685 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor* för budgetåret 1970/71 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 27 685 000 kr.

D 18. Privatskolor: Bidrag till vissa internatskolor m. m.

1968/69 Utgift	2 225 686
1969/70 Anslag	2 500 000
1970/71 Förslag	1 150 000

Ur detta anslag utgår statsbidrag enligt av Kungl. Maj:t den 5 juni 1953 meddelade bestämmelser (ändrade senast den 9 juni 1967) till Sigtunaskolan i vad avser grundskolans årskurs 5—9 och gymnasium, till Viggbyholmsskolan i Täby köping och Solbacka läroverk i Daga kommun i vad avser grundskolans högstadium, fackskola och gymnasium, till Restenässkolan i Ljungskile kommun och Mariannelundsskolan i vad avser grundskolans högstadium samt därutöver till kvarvarande klasser av tre- och fyraårig realskola vid ifrågakvarande internatskolor. Bidraget utgår med 6:50 kr. per elev och dag av läsåret.

Statsbidrag utgår vidare till Estniska gymnasiet med 50 000 kr. Bidraget avser den sista årskursen enligt fattat beslut om avveckling av statsbidraget till denna skola (prop. 1968: 1 bil. 10 s. 199, SU 8, rskr 8).

Skolöverstyrelsen

Överstyrelsen utgår från ett oförändrat bidrag av 6:50 kr. per elev och dag av läsåret till Mariannelundsskolan, Restenässkolan och Viggbyholmsskolan. Medelsbehovet för dessa skolor beräknas till 801 000 kr. Beträffande Estniska gymnasiet utgår överstyrelsen från att statsbidragsgivningen avvecklas med utgången av innevarande budgetår.

Som framgår av redovisningen under föregående anslag föreslår överstyrelsen att Sigtunaskolan och Solbacka läroverk fr. o. m. nästa budgetår skall få statsbidrag enligt förbättrade bidragsgrunder. Överstyrelsens förslag innebär, att 1 155 000 kr. — motsvarande nuvarande bidrag till dessa två skolor — förs över från föregående anslag till anslaget *Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor*.

Departementschefen

Som en följd av vad jag nyss anfört beräknar jag under detta anslag medel för Mariannelundsskolan, Restenässkolan och Solbacka läroverk. I likhet med skolöverstyrelsen anser jag att statsbidraget till Estniska gymnasiet skall avvecklas läsåret 1970/71.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Privatskolor: Bidrag till vissa internatskolor m. m.* för budgetåret 1970/71 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 150 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson

INNEHÅLL

	Sid.
1. Inledning	3
2. Inackordering i Sverige av vissa elevgrupper	4
2.1 Nuvarande omfattning m. m.	4
2.2 Utredningens förslag	6
2.2.1 Behov av skolinackordering	6
2.2.2 Intagning av elever	9
2.2.3 Fördelningen av kostnaderna för skolinackordering och skol- gång	10
2.3 Remissyttranden	12
2.4 Departementschefen	14
3. Hemställan	19
4. Anslagsberäkningar för budgetåret 1970/71	19